

KORTLIVADE POSTNAMN

I ÖREBRO LÄN

ERIK LINDGREN

POSTHIST. SKRIFTSERIE 33

R-C

Ex A.

POSTMUSEUM
15 JAN 1992

Postmusei bibliotek

26066003429

Texten till detta häfte har skrivits på Amstrad ordbehandlare PCW 8512. Häftet har framställts med en bordskopiator Mita DC-1001 i 20 nummerade exemplar, varav detta har fått nr 1.

Copyright: Erik Lindgren

F ö r o r d

På många håll i landet inrättades framför allt på 1870-talet poststationer som drogs in kort tid efter tillkomsten. Orsaken kunde vara dålig lönsamhet som motiverade ersättning av en poststation med lösväska eller med lantbrevbäring, när denna form av postdistribution infördes. Vissa poststationer blev på så sätt blott några år gamla. Om många av dem har jag berättat i tidigare utgivna häften. I detta häfte berör jag de poststationer i Örebro län som jag anser mig ha skäl att klassificera som kortlivade. För hembygdssamlare filatelister har de sitt speciella intresse men jag tror att även hembygdsvänner och allmänt kulturhistoriskt intresserade personer kan ha intresse av detta häfte.

Det finns också flera exempel på poststationer som visserligen har haft en lång livstid men vars **namn** ändrats efter kort tid. Även sådana fall presenteras i det följande, varvid skälet till namnändringen och händelserna kring beslutet torde ha sitt intresse. Däremot finns i denna redovisning med något undantag inte sådana poststationer som dragits in tidigt men återinrättats efter kortare eller längre period med samma eller snarlika namn.

Jag presenterar poststationerna i den tidsordning de har blivit inrättade. De som kom till samtidigt vid 1875 års ingång (nio "kortlivade") presenteras sinsemellan i bokstavsordning, oavsett var de varit belägna geografiskt.

Erik Lindgren

2
39/99 M 10

H y t t a n Lerbäckes socken
1873-12-15--1877-11-14

Den 9 mars 1860 bemyndigade regeringen generalpoststyrelsen att "å lämplige ställen inrätta ett nytt slag av poststationer, vilka äro ämnade att, såsom speditjonskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition".

Bortsett från ett mycket begränsat antal s k postuppsyningsmansplatser fanns det före detta besluts ikraftträdande bara 175 fasta postanstalter (år 1860). Tillväxten av poststationer på landsbygden skedde i relativt långsam takt till en början, bara ett 50-tal under 1861. Snabbare gick det när postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen, något som redovisas i ett särskilt avsnitt.

Genom en överenskommelse med Statens Jernvägsbyggnader öppnades med början 1863 poststationer i järnvägsstationer där post- och trafikgöromål kunde fullgöras av en och samma person. På grund därav ökades antalet poststationer markant den 16 februari 1863. Överenskommelser om förening av post och järnvägs-göromål träffades efter hand också med de privata järnvägarna, varigenom de "förenade poststationerna" i takt med järnvägsnätets utbredning blev mycket vanliga och uppgick till mer än 1400 som mest.

En sådan förenad post- och järnvägsstation öppnades den 15 december 1873 med namnet Hyttan på järnvägen Hallsberg-Mjölby. Med det namnet blev den knappt fyra år gammal. En liten notis på tre rader i poststyrelsens cirkulärkungörelse nr 63 år 1877 nämner, att poststationen Hyttan från den 15 november samma år skulle benämnas **Skyllberg**. Den som blev ansvarig för postservice i Hyttan var stationsföreståndaren Carl Thure Carlsson, till en början med 240 kr om året för bestyret med posten, höjt till 300 kr genom en överenskommelse mellan posten och järnvägen i juli 1876.

Även om det inte blev fråga om kortlivade namn bör här också nämnas att också namnet Skyllberg ändrades. Poststationen fick heta Rönneshytta med 1886 års ingång. Den nya namnändringen nödvändiggjordes av att post som var avsedd

för Skyllbergsbruk ofta bara hade adressbeteckningen Skyllberg och därigenom hamnade på järnvägsstationen i stället för på den närliggande poststationen med namnet Skyllbergsbruk, som inrättades den 5 december 1884. Denna började för övrigt 1912 kallas enbart Skyllberg, ett namn som levde kvar till poststationens indragning den 31 mars 1969.

B e n g t s t o r p Vikers s:n
1874-04-01--05-31

Datumstämpeln, vädestämpeln, brevlådan, postskylten, sigillet och vågen med vikter, avsedda för poststationen i Bengtstorp, levererades från postens persedelförråd den 30 mars 1874 och poststationen öppnades den 1 april, möjligen någon dag senare. Inventarierna till de förenade poststationerna Bofors, Gytterp och Striberg levererades samtidigt och postinspektionen i Västra järnvägs-postdistriktet daterade kvittot den 4 april.

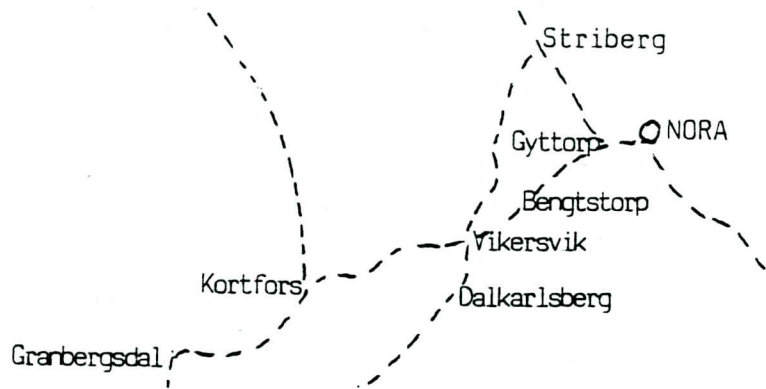
För hembygdsintresserade och för stämpelsamlare filatelister har närmare uppgifter om Bengtstorp sitt givna intresse. Det rör sig nämligen om ett av landets mest kortlivade postnamn.

Trafikchefen Adolf Murray vid Nora-Karlskoga järnväg uppgav i ett brev till poststyrelsen den 14 november 1873, att linjedelen Vikersvik-Bengtstorp-Gytterp-Striberg beräknades kunna bli öppnad för allmän trafik den 1 januari 1874 och föreslog bland annat att Bengtstorp (men inte Vikersvik) skulle bli en förenad post- och järnvägsstation. Vid handläggningen av ärendet i poststyrelsen föreslogs i en promemoria bland annat att poststationer skulle öppnas vid det nya årets ingång i Bofors, Granbergsdal, Kortfors, Bengtstorp, Gytterp och Striberg.

Det blev emellertid bara Granbergsdal och Kortfors som fick sina poststationer vid årsskiftet. Det hängde samman med att en del av järnvägssträckan inte kunde tas i bruk för allmän trafik så tidigt. Men en poststation inrättades den 1 januari 1874 också i Vikersvik, som var skärningspunkten mellan sträckan Striberg-Degerfors och sträckan Nora-Strömtorp.

Sedan järnvägsbolaget underrättat poststyrelsen om att även delsträckan Gyttopp-Vikersvik tagits i bruk för allmän trafik den 11 mars 1874, beslöt poststyrelsen att en poststation skulle inrättas vid den mellanliggande hållplatsen Bengtstorp med april månads ingång. Samtidigt skulle poststationen i Vikersvik dras in. Dess trafik var enligt tidigare lämnad uppgift av mindre omfattning än i Bengtstorp.

Men nu vaknade de lokala intressena till liv. Ett tiotal näringsidkare som använt sig av poststationen i Vikersvik, skrev att de inte ville mista denna möjlighet. I ett följebrev från en av delägarna i järnvägsbolaget, C Lindberg, uppgav denne att Bengtstorps station var "belägen 1/4 mil från Vikersvik utan annan väg däremellan än järnvägen, som ingen får gå, ännu nästan utan rörelse och utan stationshus (stationsmästaren bor i en stuga ca 1500 fot från stationen) och utan annan befolkning däromkring än några forkörare".

En skiss över järnvägsnätet underlättar för hembygdsvänner att förstå sammanhanget i turerna kring poststationerna i Bengtstorp och Vikersvik.

Vid kontakt mellan posten och landskansliet i Örebro uppgavs att "poststationen vid Bengtstorp, belägen i glest befolkad trakt, utan någon synnerlig olägenhet torde kunna indragas". Poststyrelsen beslöt då att poststationen i Vikersvik åter skulle öppnas den 1 maj 1874, samtidigt som poststationen i Bengtstorp drogs in. Postinspektionen återlevererade Bengtstorps datumstämpel den 2 juni. Stäm-

pekn till Vikersvik levererades från persedelförrådet redan den 13 maj och fanns således på plats i god tid, innan poststationen återupptog rörelsen där. Stämpelforskare hävdar att det inte var samma stämpel som hade levererats från Vikersvik den 18 april och katalognoteringen för avtryck av den "första stämpeln" är mycket hög.

Nora — Karlskoga.

□ N:r 5. Onsd. o. Lörd.	△ N:r 3. Dagligen.		Denna spalt läses ued- ifrån och uppåt.	
6,10 f. m.		Striberg	2,53 e. m.	
6,33 f. m.		Gyttopp	2,30 e. m.	
	2,0 e. m.	Nora	12,10 e. m.	
	2,24 "	Gyttopp	11,54 f. m.	
	2,59 "	Vikersvik	11,19 "	
	3,48 "	Kortfors	10,30 "	
	4,12 "	Granbergsdal	10,0 "	
	4,55 "	Bofors	9,30 "	
	5,40 e. m.	Karlskoga	8,30 f. m.	
			Dagligen.	Onsd. o. Lörd.
	N:r 11. Dagligen.		N:r 2.	N:r 6. □
	6,15 e. m.	Karlskoga	7,0 f. m.	12,10 e. m.
	6,50 "	Håkanbol	6,32 "	11,42 f. m.
	7,28 "	Konsterud	5,55 "	11,3 "
	7,56 "	Vermlands-Säby	5,31 "	10,39 "
	8,45 "	Gullspång	4,46 "	9,53 "
	9,1 e. m.	Otterbäcken	4,22 f. m.	9,24 f. m.
			Tisd. o. Fred.	Sönd., Månd., Onsd., Thorsd. o. Lörd.
			N:r 12.	N:r 12
			△	△

När järnvägen Nora-Karlskoga togs i bruk för posttrafik var någon poststation inte planerad i Bengtstorp.

N y p o s t o r g a n i s a t i o n i N ä r k e

Riksdagen beslöt år 1873 att kronobrevbäringen skulle upphöra med ingången av 1874 och ersättas med postgångar i postverkets egen regi samt med fasta poststationer, "en i var socken, där så behövdes". Beslutet föregicks av omfattande förhandlingar efter ett regeringsbeslut den 6 maj 1873 om att postverket efter samråd med länsstyrelserna skulle vidta åtgärder för att ersätta den ordinarie kronobrevbäringen med nya postförbindelser.

Kronobrevbäringen var en urgammal institution med rötter till tiden långt före 1636 års urkund om "Postbådhen", som anses vara svenska postverkets start. Ända sedan 1500-talet fanns vissa hemman indelade för att fullgöra kronobrevbäring. Det hade naturligtvis varit behov av regelbunden kontakt mellan central och regionala myndigheter så snart samhällsbildningen tagit fart. Regeringens förbindelser med de olika landsändarna genom kronobrevbäring hade redan en vid förgrening när postverkets linjer lades upp och efter hand kompletterades. Det ordinarie postnätet var länge otillräckligt och kunde i många fall inte användas för befordran av brev mellan exempelvis landshövding, kronobefallningsman, präster och lantmätare.

Kronobrevbäringsnätet var på åtskilliga punkter sammanlänkat med riksnätet. Därför utnyttjade kronobrevbäringsinstitutionen postverkets nät på vissa delsträckor. Den genom 1636 års förordning införda allmänna postgången betydde tidigt en viss lättnad i kronobrevbäringsorganisation.

1873 års riksdagsbeslut innebar i praktiken att ansvaret för kronobrevbäringen övertogs av postverket. Under första halvåret 1874 hann den nya organisationen införas i hälft-

ten av rikets län. En av orsakerna till att den fördröjdes på vissa håll (ett år i Närke t ex) var att länsstyrelserna hade beviljats uppskov. I uppskovsaskandena hade man bland annat åberopat pågående järnvägsbyggnation som skulle medföra nya omregleringar av postförbindelserna. Man hade också påtalat att indelningen i fögderier och härader var föremål för vissa ändringar.

Resultatet av reformen är kanske det som mest påtagligt speglas i verksamheten på lokalt plan under 1800-talets sista decennier. Mängder av protokoll skvallrar om vilken betydelse reformen hade för olika socknar. De visar, hur församlingar som inte fick del av förbättring, gjorde sig påminta i kampen för rättvisa, sett från deras egna utgångspunkter. För hembygdsforskare har handlingar i anslutning till denna reform största intresse.

Efter en omfattande utredning i samråd med länsstyrelserna preciserades det konkreta sättet att genomföra reformen i en kunglig förordning. Från 1874 års ingång kunde 530 nya poststationer öppnas och ett år senare ungefär lika många. Det totala antalet nya poststationer som hade inrättats på grund av att postverket övertog ansvaret för kronobrevbäringen uppgick till 1141, när poststyrelsen redovisade resultatet i sitt brev till regeringen den 25 juni 1875, därav 37 i Örebro län. Några av de mest olönsamma drogs in, framför allt i Halland efter kort tid, och nettoökningen i poststationsbeståndet blev 623 under år 1874 och 642 under år 1875.

Det viktigaste målet för postverket, när kronobrevbäringen upphörde, kan sägas ha varit att tillgodose den statliga och kommunala lokalförvaltningens behov. Detta speglas bland annat i valet av plats för många av de nya poststationerna hos eller nära en kronofogde, en länsman eller till och med en fjärdingsman. Däremot tycks reformens tillskyndare, generaldirektör Wilhelm Roos, inte ha haft den åsikten att de kommunala befattningshavarna var helt så beroende av att få posten bekvämt till sig. Bland de problem, som han berörde när han redovisade till regeringen resultatet av reformen, kan nämnas de kommunala uppdragstagarnas ovilja att bege sig till en närbelägen poststation för att hämta post. De hade vant sig vid att få den utdelad av kronobrevbäraren i bostaden.

Till Postexpeditionen i Vretstorp

Den 12 inotändande januari kommo inom Örebro län att öppnas följande nya poststationer och postlinier, enligt kontrakt som upprättats

1° konstans utskickande af poststationer och
derstjänst

af inom Öster Sveriges fögderi.

i Fötlands med klosteren och skolläraren C. F. Nyholm mot årligt arvode af kronor	200
i Lillkyrka med handlanden P. T. Carlsson	175
i Glanshammar med organisten och skolläraren C. J. Ekblund	200
i Ringkarleby med klosteren C. G. Holmberg	150
i Skopsta med komministern C. B. Ringström	150
i Åker med skolläraren C. J. Bergström	150
i Sveriges-Nickl med organisten och skolläraren P. G. Östberg	200
i Gräfve med skolläraren och klosteren G. Julin	100
i Nysslinge med handlanden August Fredrik Rylander	200
i Winterås med organisten och skolläraren G. Lundqvist	300
i Sveriges-Toby med klosteren och skolläraren J. Erik Eriksson	150
i Övby med klosteren Abraham Englund	100
i Feker med skolläraren Konrad Lindberg	200
i Lennäs med skolläraren Johan Fredrik Wallin	200
i Skelösa med skolläraren Andreas Löfdotter	200
i Skarby med organisten och skolläraren A. K. Eriksson	150

i Gelleröte med rektorn August Andersson mot årligt arvode af kronor	200
i Kölleröte med organisten och skolläraren A. Nyberg	200
i Sveriges-Bo med organisten och skolläraren August Dahlgren	175
<u>af inom Väster Sveriges fögderi:</u>	
i Lerbäck med Per Ekholm	150
i Svandala med Lars Erik Andersson	150
i Bräcklinge med skolläraren August Klungström	150
i Sveriges-Knista med skolläraren Anders Larsson	150
i Fridings med poststationen Constantia Tidestrom	200
i Wiby med skolläraren Johan Nyström	150
i Starkvad med godsägaren Johan Bernhard Wetter	150
i Lövsberg med poststationen August Brannström	150
i Färgeria med poststationen Carl Gustaf Granström	150
i Knäflunda med Carl Johan Landek	150
i Åsarna med Erik Wilhelm Löfdotter	150
<u>af inom Lindas fögderi:</u>	
i Hörfors med bruksförvaltaren Erik Lundberg	150
i Hjursfors med skolläraren Jöns Peter Carlstedt	250
i Lantbyten med brukstillsedkaren Anders Jansson	150

Detta är de båda första sidorna av ett brev den 7 december 1874, undertecknat av Wilhelm Roos, med information om åtgärder på grund av beslutet att postverket skulle ta ansvaret för kronobrevbäringen i Närke. Ungefär likalydande brev sändes till samtliga berörda förvaltningsenheter, Örebro, Askersund, Vretstorp, Hallsberg, Nya Kopparberget samt centrala och västra järnvägspostdistriktsförvaltningarna.

Eker Ekers socken
1875-01-01--1879-03-31

Bland de 19 nya poststationer som öppnades inom Öster Nerikes fögderi med 1875 års ingång låg en i Eker. Till föreståndare utsågs skolläraren C J Bergström med 150 kr i årsarvode.

Redan innan poststationen var ett år gammal kunde man ana att den var i riskzon för indragning. Poststyrelsen anmodade i ett cirkulär den 27 september 1875 alla postförvaltare att redovisa i vilken omfattning de nya poststationerna hade utnyttjats. Flera med låg frimärskförsäljning riskerade att få stryka på foten.

Om poststationen i Eker skrev postmästare A W Södergren i Örebro till poststyrelsen den 24 februari 1876, att "postuppbörden varit synnerligen obetydlig". Den hade till och med understigit den lön som utbetalats till föreståndaren. Postmästaren föreslog att Ekers poststation skulle dras in och att de som använt sig av den skulle ändra sin postadress till Örebro eller Närkes Kil och få sin post via postföraren på linjen mellan dessa orter. Där forslade fastighetsägaren C W Carlsson i Backa posten för kr 1:50 per mil i ersättning.

Postmästare Södergrens förslag genomfördes dock inte men med utgången av mars 1879 blev poststationen i Eker ändå indragen. I stället inrättades då en lantbrevbäringslinje, vilken i kombination med ett av posten oavlönat kommunombud i Eker kunde ge sockenborna erforderlig postservice.

Gräve Gräve socken
1875-01-01--1880-06-30

Det brev från poststyrelsen till länsstyrelsen som bekräftade överenskommelsen om postorganisationen från 1875 års ingång daterades och signerades av generaldirektör Wilhelm Roos den 7 december 1874. Därav framgår att skolläraren och klockaren G Julin hade antagits till poststationsföreståndare i Gräve och att handlanden A F Kylander i Hagalund fått kontrakt om att ansvara för postgången mellan Vintrosa och Gräve poststationer via Tysslinge. För detta fick han ersättning med en krona per postörd mil. Kylan-

J saw Skovsmanen Anding Wideman bli antagen till föreståndare för Ljusnarsbergs poststation, si uppkommer derigenom icke mer än ett eller annat 1000 fot stökning i skjutväggen längd, och ville jag sitta utredning för postledaren emellan Nya Kopparbergs post expedition och öfver nämnda poststation, icke pått någon högre betalning för denna skjut än som nu elid för utgå.

Anding Widemans, bostad är belägen ut-
efter vanliga poststationer, och som öfver
nämndt är något längre bort och norr om
Högfors bruk.

Nya Kopparberget den 14 Septembris 1876.

O. Malmgren
i Krons Kammars

Revisans:

Nya Kopparberget
Göth. Jansson

Byte av poststationsföreståndare kunde medföra komplikationer för postföringen eftersom poststationerna förlades till föreståndarnas bostäder.

Ludwig Wideman tog alltså över poststationen sedan Erik Sundberg under en månads tid svingat den nya datumstämpeln och använt ett nytt sigill. Men namnändringen från Högfors till Ljusnarsberg fick en oförutsedd effekt. Högfors bruk,

som var emot namnändringen av förstaeliga skäl, flyttade nu över sin post, först till Nya Kopparberget och därefter den 1 maj 1877 till Hörks poststation, som fanns sedan den 1 oktober 1873. Till Hörks lät bruket anlägga en ny landsväg, varigenom dess kommunikation med Frövi-Ludvika järnväg hade blivit mycket lättare. Det fanns nu egentligen inte något underlag för en poststation i Högfors, eftersom privatposten var helt obetydlig. Postmästare Måhlin föreslog därför indragning av såväl poststationen som postskjutsen till Ljusnarsbergs poststation i Högfors. Frimärken hade enligt hans uppgift sålts under första kvartalet 1877 vid poststationen för 17 kr och "under andra kvartalet något mindre".

Poststyrelsen lät förslaget gå vidare till landskansliet, som i sitt svar den 10 oktober 1877 ansåg sig "böra, på det utväxlingen av kronobrev icke måtte bliva omöjliggjord göra insaga mot den ifrågasatta indragningen". I brevet hade anförts, att om "Ljusnarsbergs liksom förut Stjernfors poststation indroges, så återstår inom Ljusnarsbergs socken ingen och inom Lindes Fögderi endast Stensta och Fanthyttan av de till kronobrevbäringens ersättande inrättade poststationer". Efter detta fick poststyrelsen rätta sig men med länsstyrelsens godkännande drogs postföringen från Kopparberg in och i stället inrättades gångpostföring med en tur i veckan från Hörks järnvägsstation med början i februari 1878.

Vid förhandlingar den 10 januari 1878 med länsstyrelsen om organisation av planerade lantbrevbäringslinjer hade man kommit överens om att postföringen skulle ändras till lantbrevbäring på sträckan Hörk-Brännby, 0.8 mil, med en tur i veckan, varvid poststationen Ljusnarsberg i Högfors ansågs kunna dras in. Denna plan genomfördes med 1879 års ingång. Det innebar att poststationen med namnet Ljusnarsberg bara blev två år och tre månader gammal, medan dess föregångare med namnet Högfors hade blivit ett år och nio månader. För fullständighetens skull bör här kanske tilläggas att namnet Högforsbruk lades till postanstaltsförteckningen den 1 juli 1934 genom att den år 1922 inrättade poststationen med namnet Vinteråsen fick det namnet. Den moderna poststationen med namnet Högforsbruk avvecklades den 31 juli 1975.

der gick troligen inte själv med posten, men bevarade handlingar avslöjar inte åt vem han på eget ansvar anförtrodde uppdraget. Han var under 1875 också föreståndare för poststationen med namnet Tysslinge, då belägen i hans affär.

Årsarvodet till klockare Julin för bestyret som poststationsföreståndare blev 100 kr. Detta var mer än dubbelt så mycket som postens intäkter i Gräve enligt den undersökning som gjordes efter poststyrelsens påbud i ett cirkulär i september 1875. Under hela första verksamhetsåret fick poststationen i Gräve bara 43 kronor i inkomst, det lägsta beloppet för samtliga de 18 poststationer som då lydde under postkontoret i Örebro. Under första halvåret 1875 hade vanliga frimärken sålts i Gräve för kr 20:07. Ännu sämre blev utfallet senare och under hela år 1877 stannade portointäkterna i Gräve vid 25 kronor.

På några håll i landet blev poststationer med stor förlust snabbt indragna, men i Närke väntade man med en sådan åtgärd tills det var klart med frågan om hur lantbrevbäring skulle organiseras. Anteckningar vid sammanträdet den 10 januari 1878 mellan landshövdingen, kronofogdarna Göthlin, de Verdier och Ljungmark samt postmästare A W Södergren i Örebro visar bland annat, att lantbrevbäring skulle inrättas från Vintrosa över Tysslinge till Gräve med två turer i veckan med indragning av poststationerna i Tysslinge och Gräve. Därvid blev det men den nya organisationen drog ut på tiden och poststationen i Gräve drogs inte in förrän med juni månads utgång 1880. Mera om detta berättas i häftet "Posten i Vintrosa pastorat" (posthistorisk skriftserie nr 129), som också visar hur en förenad post- och järnvägsstation med namnet Gräveby öppnades den 1 oktober 1897.

Högfors i Ljusnarsbergs socken
1875-01-01--1876-09-30
Namn Ljusnarsberg 1876-10-01--1878-12-31

H ö g f o r s (L j u s n a r s b e r g)

Inom Lindes fögderi öppnades tre nya poststationer med 1875 års ingång, en i Högfors, en i Stjernfors och en i Fanthyttan. Till föreståndare i Högfors antogs bruksförvaltaren Erik Lundberg med 150 kr i årsarvode. Den av poststyrelsen i september 1875 begärda undersökningen av

poststationernas lönsamhet visade att frimärken hade sålts i Högfors under första verksamhetsåret för kr 181:83. Det låter i och för sig som om poststationen därmed inte hörde till de olönsamma, men om man tar med postföringskostnaden i beräkningen blir det stor olönsamhet. För kärrpostföring mellan Nya Kopparbergets postkontor och poststationen i Högfors betalades nämligen 2 kr milen enligt det kontrakt som hade tecknats med kronolänsmannen O Malmgren i Kopparberg. Samma ersättning utgick för övrigt också på den nya linjen sydväst ut från Kopparberg, nämligen till poststationen i Hjulsjö. För den postföringen ansvarade nämndemannen Carl Andersson i Körartorp.

Dessa utgifter hade postmästare Karl Fredrik Mählin i åtanke när han skrev följande till poststyrelsen den 21 januari 1876:

"Då inga andra tjänstemän här på orten än kronofjärdingsmän, vilka årligen itur därtill inväljas, kunna draga någon nytta av ovannämnde stationer (Högfors och Stjernfors) synes det som om åtminstone den dryga skjutsningskostnaden å linjerna Högfors-Nya Kopparberget-Hjulsjö skulle kunna indragas och möjligen, om så anses nödigt, ersättas med gångpost tvenne gånger i veckan för befordrande av till i trakten boende för tillfället tjänsteförrättande kronofjärdingsmän. då ju, om även meranämnde stationer skulle komma att indragas, dessa eller sådan tjänsteman vore oförhindrad kostnadsfritt hålla postväska som av gående postbudet avlämnades och avhämtades å av honom uppgivet lämpligt ställe vid allmän väg".

Yttrandet föranledde inte något omedelbart agerande från poststyrelsens sida. Poststationsföreståndare Erik Sundberg skrev emellertid den 28 juli 1876 till poststyrelsen och sade upp sitt kontrakt med anhållan att bli befriad från befattningen den 1 november. Detta föranledde poststyrelsen att kontakta landskansliet för att få förslag på en lämplig efterträdare. Landskansliet dröjde över en månad med sitt svar och skrev därefter "att skolläraren Ludvig Wideman är villig och lämplig att övertaga poststationsföreståndarebefattningen vid Högfors (Ljusnarsberg) den 1 nästkommande november". Namnet inom parentes berodde på att det fanns ett beslut om att poststationen skulle få socknens namn Ljusnarsberg från den 1 oktober 1876.

M e l l ö s a

Stora Mellösa socken
1875-01-01--1876-31-10
(sedan med prefix Stora)

Det hade ännu inte gått fyra år sedan enhetsportot och frimärket infördes i vårt land (den 1 juli 1855), när pastor P G Leonardsson i Stora Mellösa på uppdrag av sockenstämman skrev ett brev den 5 mars 1859 till landshövdingen i Örebro med bland annat följande text:

"Hos Konungens Befallningshavande anhåller St.Mellösa församling genom Pastorsämbetet, att den brevlåda, som i anledning av Kungl.Generalpoststyrelsens skrivelse den 12 april 1855 blev församlingen samma år beviljad, måtte få flyttas ifrån sin hittillsvarande plats i Alms by till sockenstugan".

Skälet till att man ville ha brevlådan flyttad var att den från början utsedde brevlådsvärdaren hade brustit i sitt sätt att sköta uppgiften. Församlingens skollärare och klockare Axel Westman ansågs vara mera tillförlitlig, men brevlådans flyttning till sockenstugan skulle innebära att den inte längre låg vid postföringsvägen. Postföraren behövde ändå inte göra någon avvikelse från färdvägen, då den föreslagne nye värdaren skulle se till att den post som hämtades upp ur brevlådan, blev lagd i församlingens postväska, som togs emot av postföraren på samma plats som dittills. Hans uppehåll vid den tidigare platsen för brevlådan kunde dessutom slopas. Byråkratin spelade dock in och den praktiska åtgärden kunde inte beviljas.

Jag har valt att nämna detta för att visa på vad sätt Stora Mellösa socken hade förbindelse med omvärlden innan den fick en egen poststation. En sådan inrättades med namnet Mellösa vid 1875 års ingång med skolläraren Andreas Siderborg som föreståndare. Han fick 200 kr i årsarvode. På förfrågan av poststyrelsen ansåg länsstyrelsen i sitt svar den 13 april 1874, att brevlådan i Stora Mellösa kunde dras in. Detta skedde redan ett halvt år innan poststationen öppnades, då det visade sig att lådan var föga utnyttjad. Statistiken visade att antalet per månad ilagda brev under 1872 varit 14 och under 1873 24.

Vid kommunalstämman i Stora Mellösa församlings sockenstuga den 15 december 1875 diskuterades frågan om "att poststationen måtte heta Stora Mellösa i stället för Mellösa". Även en fråga om ändrad postföring var uppe till behandling och ingenjören K G Salomonsson fick uppdraget

att skriva till poststyrelsen i ärendet. Ansökan om namnändringen resulterade i poststyrelsens beslut enligt önskemålet för tillämpning den 1 november 1876. Det kom lägligt till pass, då en poststation samtidigt öppnades med namnet Mellösa i Södermanland. I Närke fanns således postnamnet Mellösa (utan prefix) endast under ett år och tio månader.

Stjernfors Ljusnarsbergs socken
1875-01-01--1877-06-30

Skolläraren Janne Peter Carlstedt blev föreståndare för poststationen i Stjernfors, inrättad den 1 januari 1875. Hans arvode blev 240 kr i månaden. Såsom nämnts i ett tidigare avsnitt i detta häfte föreslog postmästaren i Kopparberg Carl Fredrik Måhlin i ett brev till poststyrelsen den 21 januari 1876 att poststationen skulle dras in. Frimärken hade sålts i Stjernfors under 1875 för sammanlagt kr 114:52. När poststyrelsen framställt frågan till landskansliet kom emellertid därifrån svaret den 9 maj 1877 att "då en postanstalt i trakten av Stjernfors är för spridning och mottagande av tjänsteförsändelser i orten däromkring alldeles nödvändig, därest dryga kostnader för expresser skola undvikas, hemställer Länsstyrelsen att Stjernfors poststation måtte tillsvidare bibehållas".

Problemet med tjänsteförsändelser visade sig emellertid kunna lösas och poststyrelsen beslöt att poststationen skulle dras in med juni månads utgång 1877. Den blev alltså bara 2½ år gammal.

Tysslinge Tysslinge socken
1875-01-01--1880-06-30
1892-07-01--1897-09-30

Handlanden August Fredrik Kylander antogs till föreståndare för poststationen i Tysslinge med 200 kr i årsarvode, när den öppnades med 1875 års ingång. Posten kom till Tysslinge från Vintrosa med gående postbud. I "elfte timmen" försökte kommunen att få poststationen på en annan

plats än i Hagalund, där Kylander bodde. Protokollet vid den ordinarie kommunalstämman i Tysslinge sockenstuga den 29 december 1874 säger bl a:

"Som församlingen önskar att få den vid Hagalund nybildade poststationen förflyttad till kyrkan, såsom liggande mera centralt, och till föreståndare där organisten A Wallerius, beslöts denna dag att ansökan om denna förändring skulle till Generalpoststyrelsen ingivas".

Framställningen kompletterades med ett brev från kommunalstämmans ordförande H Dugge den 12 januari 1875. Han ansåg att kostnaderna kunde minskas genom att postföraren på linjen från Vintrosa undvek avvägen över Hagalund och i stället lämnade posten vid skolhuset i Tysslinge. Vid remissbehandlingen tillstyrkte länsstyrelsen framställningen under förutsättning att lagenlig uppsägning gjordes av kontrakten om poststationsföreståndaresysslan och postföringen. Men naturligtvis var Kylander mot att flytta poststationen. Han åstadkom i ett brev till poststyrelsen den 12 mars 1875 bland annat följande text:

"Utom det att läget för poststationen vid kyrkan är för postens befordrande inom socknen mycket olämpligt såsom liggande i yttersta hörnet av densamma, torde ock klockaren och skolläraren A Wallerius därtill ej kunna anses lämplig, då hans tid är upptagen i skolan och han dessutom under vissa tider av året läser i den omkring 1/4 mil från kyrkan belägna Latorps skola".

Det blev nu strid inom socknen om rätta platsen för poststationen och poststyrelsen tog tillfället i akt att fråga länsstyrelsen om det inte gick att helt och hållet dra in poststationen i Tysslinge. Men länsstyrelsen svarade bland annat att "en poststation vid eller i närheten av sockenkyrkan är alldeles nödvändig för att nuvarande anordningar skola i någon mån ersätta kronobrevbäringen". Med 1876 års ingång flyttades poststationen till kyrkan och organisten Wallerius blev föreståndare med oförändrat årsarvode.

Förhandlingarna mellan länsstyrelsens och postverkets representanter den 10 januari 1878 om organisation av lantbrevbäring ledde till att poststationen i Tysslinge ändå skulle dras in på sikt. Indragningen ägde rum vid halvårsskiftet 1880. Poststationen skulle återuppstå 1892 med skolläraren Axel Holmberg som föreståndare. Det skedde efter en omständlig procedur som jag sammanfattat kort i

boken "Posten i Samhället" men poststationen drogs in på nytt den 30 september 1897. Då hänvisades dess kunder till den förenade post- och järnvägsstationen Latorpsbruk vid järnvägen mellan Örebro och Svartå. Poststationen med namnet Tysslinge blev alltså kortlivad i två etapper.

T å n g e r å s a Tångeråsa socken
1875-01-01--1879-01-31

Med 1875 års ingång öppnades en poststation på Trystorps egendom några kilometer från Tångeråsa kyrka. Den fick socknens namn. Possessionaten Carl Gustaf Granström blev föreståndare med 150 kr i årsarvode. Poststationen konstaterades snart nog vara olönsam när man jämförde frimärksförsäljningen med kostnaderna för postföringen dit tillsammans med arvodet till föreståndaren. Den bevarades ändå till dess att lantbrevbäring kunde organiseras i länet och den hann till och med byta föreståndare. Sålunda blev förvaltaren Frans Bäckström föreståndare enligt poststyrelsens beslut i november 1876.

Tångeråsa

den upplörden för år 1875 utgjort:

<i>för vanliga frimärken</i>	<i>433 57</i>
<i>frimärkspremierna</i>	<i>3 00</i>
<i>Postbefordringsavgiften för tidningen</i>	<i>9 60</i>
	<i>476 17</i>

*53 d. afförande värdförändringen
Poststationen, som är förlagd på Trystorpas egendom omkring 9/10 mil
från Tångeråsa kyrka, kan i det närmaste anses utlöslaten
gagna innehafvaren af benämnde egendom.
Utgifterna för postbefordring m.m. till Skåne öfverstige emellertid
dessa med minst 400 kr. Mretstorp den 24 Mars 1876.*

F. O. Dahlqvist

Med dessa rader motiverade postmästaren i Vretstorp, Frans Oskar Dahlqvist, förslaget att dra in poststationen i Tångeråsa.

Vid förhandlingarna i Örebro den 10 januari 1878 om lantbrevbäringsfrågor kom man preliminärt överens om att organisera en lantbrevbäring på linjen Vretstorp-Husby-Viby-Tångeråsa. Efter viss justering realiserades detta med februari månad ingång 1879 och sagan var all för poststationen i Tångeråsa den 31 januari 1879. Frans Bäckström fick själv kontraktet om lantbrevbäring. Det framgår inte av handlingarna vem som fullgjorde arbetet för hans räkning.

Poststationen i Tångeråsa hann således bli 4 år och en månad gammal.

W i b y Viby socken
1875-01-01--1879-01-31

Med 150 kr i årsarvode anställdes skolläraren Johan Nyström som föreståndare för poststationen i Wiby, när den öppnades med 1875 års ingång. Han skrev den 7 juni samma år och anmälde sin avflyttning från orten, planerad till den 1 juli 1875. Som ersättare föreslog han barnmorskan Charlotta Abrahamsson i Viby klockaregård. Vid kontakt mellan poststyrelsen och länsstyrelsen lanserades en annan ersättare, organisten Carl Henric Staaf. Denne tillträdde den 19 september 1875, sedan mamsell Abrahamsson hade vikarierat efter Nyströms flyttning.

*J. Hävidius Kongl. General-Poststyrelsen
finner för gott att till mig afser
na de ämbetsorden, som tillhöra poststa-
tionens föreståndare befattningen i Wiby, för
klaras jag mig vilja, att jag eget ansakar
denna befattning, inattaga den 1 juli 1875.
Wiby den 7 Juni 1875
Charlotta Abrahamsson*

Barnmorskan Charlotta Abrahamsson fick vikariera men blev inte ordinarie poststationsföreståndare i Wiby.

Poststationen i Wiby hörde till de mest olönsamma. Där såldes under hela år 1875 frimärken för bara 71 kr och antalet avgående värdeförsändelser var 12. Postmästare Frans Oskar Dahlqvist i Vretstorp föreslog i ett brev till poststyrelsen den 24 mars 1876 att poststationen skulle dras in, ett förslag som också omfattade poststationerna Hackvad och Tångersåsa. Man avvaktade emellertid möjligheten att införa lantbrevbäring och indragningen ägde rum med januari månads utgång 1879. Även poststationen med namnet Wiby blev på så sätt bara fyra år och en månad gammal.

Ö d e b y Ödeby socken
1875-01-01--1879-01-31

I Ödeby öppnades den 1 januari 1875 en poststation med klockaren Abraham Englund som föreståndare. Han fick 100 kr i årsarvode, det lägsta som betalades inom Öster Nerikes fögderi, där 19 poststationer öppnades samtidigt. Bara kollegan i Gräve hade lika låg ersättning, medan den mest välbetalde var klockaren G Lundquist i Vinteråsa, som fick 300 kr.

Men det var inte någon stor omsättning vid den lilla stationen i Ödeby. Under hela år 1875 sålde Englund frimärken för bara 87 kr. Visserligen ökade summan med ca 50 kr 1876 men poststationen fick ändå, liksom de flesta andra olönsamma, bara finnas kvar tills lantbrevbäring kunde organiseras. En lantbrevbäring med två turer i veckan inrättades med februari månads ingång 1879 från Glanshammar till Ödeby och poststationen i Ödeby drogs in. Liksom de två här närmast förut nämnda poststationerna blev således den med namnet Ödeby bara fyra år och en månad gammal.

Edsbergs Sanna Edsbergs socken
1893-10-01--1897-09-30

En poststation hade den 1 januari 1875 inrättats i Edsbergs socken, men den ansågs med tiden inte vara tillräcklig för alla sockenbornas behov. Ett stort antal personer i trakten av Edsbergs Sanna skrev i november 1892

under ett brev till poststyrelsen och framhöll ortens centrala läge med säte för provincialläkare, distriktsveterinär, apotek, telefonstation samt handlande och hantverkare. Man tillade bland annat följande:

"Vidare finnes där tingsplats, rum för resande, restauration samt en större vin- och spirituosahandel. Alla möten, stämmor och sammanträden hållas även därstädes. Denna plats är sålunda medelpunkten för kringliggande socknars befolkning och besökes flitigt, varemot befolkningen kring Edsbergs Sanna endast undantagsvis har någonting upprepat att beställa vid de platser, Qvistbro, Edsberg och Knista, där poststationer nu äro förlagda, platser vilka jämförda med Edsbergs Sanna äro alldeles betydelselösa".

Under den följande remissbehandlingen motsatte sig inte minst poststationsföreståndarna i Kvistbro och i Edsberg den i framställningen antydda lösningen att "flytta" endera poststationen till Edsbergs Sanna (d v s dra in antingen poststationen i Edsberg eller i Kvistbro). Postmästare Frans Oskar Dahlqvist i Vretstorp föreslog i sitt svar till poststyrelsen den 9 januari 1893 "att den av några Edsbergsbor framställda begäran att få poststation vid Edsbergs Sanna ej måtte beviljas". Men postinspektör W Ljungh förvärvade efter långvarig utredning och personligt besök i orten en annan inställning, som han redovisade i sitt fyra foliosidor långa brev till poststyrelsen den 22 augusti 1893. Han fann att "den behövliga förbättringen i ortens postförbindelser skulle allenast med omkring 218 kronor om året förhöja Kungl. Postverkets utgifter". Handlanden Axel Englund, som bodde nära den plats, där vägarna från de skilda socknarna möttes, hade förklarat sig villig att bli föreståndare under minst tre års tid med bara 100 kr i årsarvode. Postföraren på linjen Vretstorp-Kvistbro, Per Johan Nilsson i Hesselby, var "villig att befordra post jämväl mellan Edsbergs Sanna och Nerikes Knista mot enahanda ersättning, för mil räknat, som honom genom kontrakt den 4 januari 1889 tillförsäkrats för postföring å linjen Vretstorp-Kvistbro". Följden blev att poststyrelsen accepterade postinspektörens förslag och den 1 oktober 1893 öppnades poststationen med namnet Edsbergs Sanna.

Kontraktet överfördes från nyåret 1895 på telefonföreståndaren Aron Klaesson, som från och med oktober 1896 fick årsarvodet höjt till 200 kr. Poststationen hann bli exakt fyra år gammal. Den drogs nämligen in med september

månads utgång 1897 i anslutning till att järnvägen Örebro-Svartå togs i bruk för posttrafik. Vid den samtidigt öppnade förenade post- och järnvägsstationen i Kvistbro fick de tidigare kunderna vid poststationen i Edsbergs Sanna nu utträta sina postärenden hos stinsen Seth Wilhelm Moselius Skolläraren Karl Gustaf Berglund som haft ansvaret för poststationen i Kvistbro, miste sin postlön på 150 kr om året.

Vretstorp - Kvistbro - Nerikes Knista.

(Från den 2 oktober 1893.)

	Nymil.						
T. Th. L.	—	6,30	}	Vretstorps postkontor.....	M. O. F.	8,30	--
				Sörby.....			
T. Th. L.	8,30	8,45	}	Viby kyrka.....			
				Hackvads poststation (vid kyrkan).....	M. O. F.	6,15	6,30
T. Th. L.	10,0	10,15	0,9	Qvisserud.....			
				Edsbergs poststation.....	M. O. F.	4,45	5,0
T. Th. L.	11,5	11,20	0,5	Backa qvarnar.....			
				Kvistbro poststation.....	M. O. F.	3,40	3,55
T. Th. L.	11,45	12,0	0,3	Hesseiby.....			
				Edsbergs Sanna poststation (Lugnet).....	M. O. F.	3,0	3,15
T. Th. L.	12,15	—	0,5	Berra.....			
				Nerikes Knista poststation.....	M. O. F.	—	2,15
			3,3				

Denna post får ej affärdas från Nerikes Knista förr, än posten från Örebro (191) dit anländt.

Denna tidtabell tillämpades för postföringen när Edsbergs Sanna poststation öppnades. Inom parentes angavs ofta poststationernas lägen.

Laggaretorp Viby socken
1902-06-01--1907-01-31

Med kronolänsmannen och folkskolläraren som initiativtagare gjorde ett antal personer i Laggaretorp den 23 augusti 1897 en framställning till poststyrelsen om förbättring av postgången i östra delen av Viby socken. De önskade en poststation vid Laggaretorps hållplats. Postmästare Frans Oskar Dahlqvist i Vretstorp avstyrkte. Sedan även postinspektör W Ljungh gjort detta, beslöt poststyrelsen den 30 november 1897 att ärendet inte skulle föranleda till vidare åtgärd. En ny framställning med betydligt fler underskrifter den 23 januari 1902 hade emellertid framgång.

Postinspektören komstaterade dock "att erforderligt utrymme ej finnes inom järnvägens lokal vid Laggaretorp, men att platsvakten, som har sitt boställshus och eget uppfört hus omedelbart intill järnvägens lokal, är villig att i ettdera upplåta lämplig postlokal". Därmed var det klart och poststyrelsen beslöt den 25 mars 1902 att en poststation skulle öppnas med namnet Laggaretorp den 1 maj 1902. Platsvakten Johan Alfred Andersson blev föreståndare med 240 kr i årsarvode, vilket höjdes till 360 kr 1906.

Enligt poststyrelsens cirkulär den 21 januari 1907 ändrades poststationens namn den 1 februari 1907 till Östansjö och postnamnet Laggaretorp blev således knappt fem år gammalt. Det var dock inte bara fråga om en namnändring utan i verkligheten flyttning av poststationen 710 meter från hållplatsen Laggaretorp till hållplatsen Östansjö.

Postinspektören

Mellersta Distriktet
V. D. Nr. 6424.

Kongl. Generalpoststyrelsen.
Täkom den 2 JAN. 1907

Till Kungl. Generalpoststyrelsen.

1907 den 4 januari anm. i RL N. Nr. 24. Kungl. Poststyrelsen. Postkontoret. Postkontoret. Postkontoret.

Enligt från vederbörande distriktschef vid Statens järnvägar erhållit meddelande, kommer Laggaretorps hållplats, mellan Hallsbergs och Vretstorps stationer på linjen Stockholm - Göteborg, att denna dag indragas, hvaremot i morgon öppnas hållplats vid det 710 meter närmare Hallsberg belägna Östansjö, där samtliga de tåg, som för närvarande göra uppehåll vid Laggaretorp, komma att stanna.

Med anmälan härom afvensom att till postinspektören i Östra Distriktet har aflåtits anhållan om förskrift för resp. postkiosker att vid Östansjö utväxla post med Laggaretorps dit förflyttade poststation.

får jag härigenom värdsnåmast hemställa, att Kungl. Styrelsen bevägade besluta, att poststationen Laggaretorp skall från nästkommande februari månads början benämnas "Östansjö." Stockholm den 31 december 1906.

W. Ljungh

Efter en framställning från Skogaholms Bruk inrättades en poststation med brukets namn den 1 juni 1907 i Svennevads socken. Disponenten Edv Rahmberg antogs till föreståndare med 225 kr i årsarvode och poststationen underställdes postmästaren i Hallsberg. Posten befordrades till den nya poststationen från Svennevads poststation enligt ett kontrakt med bruket.

När postmästaren i Hallsberg inspekterade poststationen på hösten 1908, antecknade han i inspektionsrapporten att han ifrågasatte poststationens berättigande, eftersom han ansåg den vara av ringa nytta för orten. Sedan postinspektören i Mellersta distriktet gjort framställning om att få dra in poststationen, beslöt poststyrelsen om detta för tillämpning med mars månads utgång 1909. Indragningen underlättades genom att disponent Rahmberg själv hade sagt upp kontraktet och underrättat postinspektionen om att det inte fanns någon person vid bruket eller i dess närhet, som kunde ta över bestyret som föreståndare.

Poststationen med namnet Skogaholms bruk blev således bara ett år och 10 månader gammal.

Konstl. Genvalpoststyrelsen uppsäger härmed det med Axel Skogaholms Bruk den 3 maj 1907 upptecknade kontraktet angående postföring tre gånger i veckan i linien Svennevad - Skogaholms Bruk och uppsäger att gård med mars månads utgång år 1909. Hallsbergs postkontor den 20 december 1908.

Edv Rahmberg
Delgifort: Aktiebolaget Skogaholms Bruk.
den 31 dec. 1908: *Edv Rahmberg*

Disponent Rahmberg hade själv anmält till postinspektionen att han ville sluta som poststationsföreståndare. Eftersom poststyrelsen beslöt att dra in poststationen, måste en formell uppsägning också göras av kontraktet om postföring mellan Svennevad och Skogaholms bruk.